

Nieuwbouw van 5 woningen in recreatiepark Riverparc te Lathum, gemeente Zevenaar

Ruimtelijk advies op basis van archeologisch bureauonderzoek

Rapportnummer: V897

Projectnummer: VII-2070

ISSN: 1573 - 9406

Status en versie: Definitief 2.0

In opdracht van: Witpaard

Rapportage: W.J. Weerheijm, R. Schrijvers

Plaats en Datum: Amersfoort, 19 mei 2011

Gecontroleerd door Vestigia BV/R.M. van Heeringen	d.d. 19 mei 2011
Geaccordeerd door Gemeente Zevenaar	d.d.

Niets uit dit werk mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Vestigia BV

Projectgegevens		
Initiatief	Nieuwbouw 5 woningen	
Toponiem	Riverparc	
Locatie	Riverparc	
Plaats	Lathum	
Gemeente	Zevenaar	
Provincie	Gelderland	
Opdrachtgever	Witpaard Postbus 1158 8001 BD Zwolle	
Contactpersoon opdrachtgever	Drs. J. Fuite	
Oppervlakte plangebied	Ca. 0,5 ha	
Diepte grondwerkzaamheden	Onbekend	
Huidig grondgebruik	Deels bebouwd	
Onderzoeksmelding	46.336	
Soort onderzoek	Bureauonderzoek	
RD-coördinaten van het plangebied	200.137,9 200.210.1	444.700,5 444.772,7
Kaartblad (1:25.000)	40E Doesburg	
Uitvoerder en documentatie	Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie	
Projectleider/Senior archeoloog	Dr. R.M. van Heeringen	
Projectmedewerkers	Drs. R. Schrijvers (fysisch geograaf) mr. W.J. Weerheijm MA (archeoloog)	
Uitvoering booronderzoek	n.v.t.	
Bevoegd gezag	Gemeente Zevenaar Postbus 10 6900 AA Zevenaar	
Contactpersoon	Drs. J. Habraken (regioarcheoloog)	
Deskundige namens BG	Drs. J. Habraken (regioarcheoloog)	

Inhoudsopgave

Advies.....	5
Onderbouwing advies	7
1 Projectomgeving	7
1.1 Plangebied en initiatief.....	7
1.2 Onderzoeksdoel en -methode	8
2 Verwachtingsmodel.....	9
2.1 Landschappelijke context.....	9
2.2 Archeologische waarden.....	10
2.3 Verstorende bodemingrepen in het verleden	14
2.4 Archeologische verwachting.....	15
Literatuur	16
Atlassen.....	16
Digitale bronnen	16
Afbeeldingen en bijlagen	17

Afbeelding 1 Luchtfoto met in rood begrenzing plangebied. Linksonder binnen plangebied is het receptiegebouw zichtbaar, in het midden de tennisbanen en rechts het bedrijfsgebouw met afval-verzameelpunt (afbeelding Witpaard).

Afbeelding 2 Inrichtingsplan met in geel bouwvlak, in rood geprojecteerde bebouwing (afbeelding Witpaard).

Advies

Witpaard is betrokken bij de herziening van het bestemmingsplan voor het recreatiepark Riverparc te Lathum, gemeente Zevenaar (zie *kaart 1* achterin het rapport). Het recreatiepark Riverparc is gelegen in het recreatiegebied Rhederlaag. Het is de bedoeling dat de vakantiehuisjes in Riverparc een woonbestemming krijgen, en dat er bovendien vijf extra woningen worden gebouwd. Het plangebied heeft betrekking op de locatie waar de nieuwbouw van de vijf woningen zal plaatsvinden en heeft een oppervlakte van circa 0,5 ha. Het plangebied is momenteel deels bebouwd, deels onbebouwd. In het zuidwesten van het plangebied staat momenteel het receptiegebouw van Riverparc; in het centrum liggen tennisbanen met groenstroken, en in het oosten van het plangebied ligt een bedrijfsgebouw waar afval wordt ingezameld (zie *afbeelding 1* en *2*). De diepte van de voorgenomen verstoringen is nog onbekend; mogelijk zullen de woningen worden onderkelderd.

Volgens de gemeentelijke archeologische beleidskaart ligt het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachting. Op de archeologische beleidskaart is te zien dat de oude dijken en andere hooggelegen gebieden langs de IJssel eveneens een dergelijke hoge verwachting hebben. Het echter is opmerkelijk dat ook de kunstmatig aangelegde toegang naar Riverparc (waarbij de IJssel is gedempt) als een gebied met een hoge verwachting is aangegeven, net als de noordzijde van Riverparc waar eens een grote doorgraving heeft plaatsgevonden. Het lijkt er dan ook op dat het plangebied (en Riverparc als geheel) een hoge verwachting op de beleidskaart toebedeeld hebben gekregen, louter vanwege de huidige relatief hoge ligging, ongeacht of deze al dan niet kunstmatig tot stand is gekomen.

Op basis van historisch kaartmateriaal is vast komen te staan dat het plangebied in ieder geval nog in 1760 in de erosieve loop van de IJssel heeft gelegen. De diverse archeologische waarnemingen die in de directe omgeving van het plangebied zijn geregistreerd zijn grotendeels afkomstig van baggerwerkzaamheden; een concrete locatie en context ontbreekt. Deze waarnemingen moeten als losse vondsten worden beschouwd die geen invloed hebben op de archeologische verwachting van het huidige plangebied. De waarneming die wel aan een min of meer concrete locatie en archeologisch complextype te koppelen is, is de waarneming I.354, met betrekking tot de resten van het kasteel Baer of Bahr, gesloopt in 1494. Hoewel het niet uit te sluiten is dat zich ooit sporen met betrekking tot het kasteelcomplex tot binnen de grenzen van het plangebied hebben bevonden, is het de vraag wat de huidige aard en conservering van deze sporen zou kunnen zijn, gezien het feit dat het kasteel grondig is gesloopt, en bovendien (deels) in de loop van de IJssel heeft gelegen.

De huidige hoge ligging van het plangebied is te danken aan de bedijking die tussen 1760-1830 heeft plaatsgevonden. Nadat het plangebied is bedijkt, hebben binnen het plangebied nog diverse versturende activiteiten plaatsgevonden die verband houden met de bouw (en nadien sloop) van de steenfabriek, en de huidige bebouwing in het zuidwesten en oosten. De ondergrond (d.w.z. het dijklichaam) is derhalve waarschijnlijk behoorlijk verrommeld. Verder is het gezien de huidige hoge ligging (zoals zichtbaar op de foto *afbeelding 3*) bovendien de vraag of de mogelijke onderkeldering van de geplande woningen nog eventueel aanwezige archeologisch lagen zal bereiken.

Op basis van dit bureauonderzoek is het dan ook zeer onwaarschijnlijk dat zich binnen het plangebied mogelijk nog waardevolle archeologische resten bevinden. Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie adviseert dan ook om de archeologische verwachting bij te stellen naar laag. Vestigia BV adviseert derhalve geen nader archeologisch onderzoek en ziet geen bezwaar in de voortgang van de bouwplannen. Gezien het nooit volledig is uit te sluiten dat tijdens eventueel grondverzet een

‘toevalsvondst’ wordt gedaan, is het wenselijk de uitvoerder van dit grondwerk te wijzen op de plicht om hiervan zo spoedig mogelijk melding te doen bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.¹ In zeer uitzonderlijke gevallen kan de Minister, indien noodzakelijk, het werk voor enige tijd stilleggen zodat onderzoek verricht kan worden. Schade toegebracht door de vertraging zal naar redelijkheid worden vergoed (monumentenwet 1988 Wamz artikel 53, 56-8).

¹ p/a Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Postbus 1600, 3800 BP Amersfoort (tel. 033 42 17 421).

Onderbouwing advies

I Projectomgeving

1.1 Plangebied en initiatief

Witpaard is betrokken bij de herziening van het bestemmingsplan voor het recreatiepark Riverparc te Lathum, gemeente Zevenaar (zie *kaart 1* achterin het rapport). Het recreatiepark Riverparc is gelegen in het recreatiegebied Rhederlaag. Het is de bedoeling dat de vakantiehuisjes in Riverparc een woonbestemming krijgen, en dat er bovendien vijf extra woningen worden gebouwd. Het plangebied heeft betrekking op de locatie waar de nieuwbouw van de 5 woningen zal plaatsvinden, en heeft een oppervlakte van circa 0,5 ha (zie *afbeelding 1* en *2*). Het plangebied is momenteel deels bebouwd, deels onbebouwd. In het zuidwesten van het plangebied staat momenteel het receptiegebouw van Riverparc; in het centrum liggen tennisbanen met groenstroken, en in het oosten van het plangebied ligt een bedrijfsgebouw waar afval wordt ingezameld. De diepte van de voorgenomen verstoringen is nog onbekend; mogelijk zullen de woningen worden onderkelderd.

Afbeelding 3 Foto vanuit het zuiden met uiterst links het receptiegebouw (wit), uiterst rechts tussen de bomen het bedrijfsgebouw (wit, met rood dak). In het midden (naast de linker meerpaal) is de witte stellage te zien van een overdekte fietsenstalling. Duidelijk zichtbaar is de verhoogde ligging van de bebouwing ten opzichte van het haventje (foto Vestigia).

1.2 Onderzoeksdoel en -methode²

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is vast te stellen of er in het plangebied sprake is van archeologische resten die door de bouwwerkzaamheden verstoord dreigen te worden en, zo ja, wat de waarde daarvan is in termen van beleving, fysieke en inhoudelijke kwaliteit. Vervolgens wordt er een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld, op basis waarvan een advies gegeven over een eventueel archeologisch vervolgtraject.

Hiervoor zijn de volgende projectspecifieke bronnen geraadpleegd:

- Archeologische beleidskaart gemeente Zevenaar;
- Bestemmingsplan archeologie gemeente Zevenaar;
- Cornielje, J.H.H. 1997: Het Rhederlaag, een creatie. Bestuur en beleid in verscheidenheid.
- voor archeologische gegevens: <http://www.archis.nl> d.d. 11 april 2011;
- voor de verstoringen: www.bodemloket.nl, d.d. 11 april 2011.

² Het onderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.2 (zie bijlage 2).

2 Verwachtingsmodel

2.1 Landschappelijke context

Gedurende het grootste deel van het Holoceen werd het huidige IJsseldal doorsneden door beken; de Rijn was niet meer actief in het IJsseldal. De beken, waaronder de Berkel, waterden in zuidelijke richting af op de Rijn, die een westelijke loop (door de Betuwe) aangenomen had.

Het recente geologische onderzoek door de Universiteit Utrecht en Alterra/Wageningen Universiteit heeft geleid tot een betere kennis van de paleogeografie van het IJsseldal tijdens de Vroege Middeleeuwen. Hoewel het begin van activiteit van de IJssel als geheel op ca. 950 na Chr. gedateerd is, is er nog geen consensus over de mechanisme voor het ontstaan van de IJssel.³ In het bovenstroomse deel van de IJssel – tussen Arnhem en Doesburg – wijkt de opbouw van de ondergrond af van de opbouw zoals die doorgaans wordt aangetroffen in de Rijn-Maasdelta. Het dal van de Oude IJssel, die het gebied vanuit Doesburg richting Arnhem afwaterde, is later opgevuld met afzettingen van zowel lokale oorsprong als afzettingen afkomstig van overstromingen door de Nederrijn. Pas toen het dal zodanig was opgevuld dat de pleistocene rug die zich er hoogste van Zutphen bevindt langzaam bedekt raakte, werd een afwatering vanuit Arnhem naar het noorden mogelijk. Sedimentatie van de IJssel tussen Arnhem en Doesburg begon rond 600 na Chr.; bij Zwolle is het begin van activiteit op 950 na Chr. gedateerd.⁴

De opbouw van oeverwallen en het relatief sterke meanderen in het bovenstroomse deel en de daarbij behorende ontwikkeling van kronkelwaarden (ruggen en geulen) nam vanaf de ontwikkeling van de Gelderse IJssel in de Vroege Middeleeuwen flink in activiteit toe, totdat de situatie zich in het begin van de 17^e eeuw langzaam stabiliseerde; de kronkelwaarden kregen toen min of meer hun huidige vorm.⁵

Door het meanderen van de Gelderse IJssel is een groot deel van het (prehistorische) bodemarchief opgeruimd ('erosief landschap'). Dit is met name het geval op locaties van voormalige en huidige geulen en kronkelwaarden. Op deze plaatsen heeft de rivier over het algemeen ook de top van de pleistocene afzettingen opgeruimd.

Landschappelijke ontwikkeling vanaf de Middeleeuwen

In de loop van de Middeleeuwen veranderde het karakter van de IJssel.⁶ De afvoer van rivierwater in de Rijn en IJssel werd veel groter, o.a. door grootschalige ontginningen in het achterland vanaf de 10^e-12^e eeuw. Deze ontginningen gingen gepaard met grootschalige houtkap en het verbeteren van de waterafvoer naar de rivieren door de aanleg van sloten en weteringen. De grootschalige sedimentatie van de IJssel eindigde toen er door de mens doorgaande dijken werden aangelegd.⁷ Voor het binnendijkse gedeelte kan het huidige reliëf gezien worden als het reliëf vanaf de Volle Middeleeuwen, tenzij ze bedekt zijn door overslaggronden van dijkdoorbraken.

In de 13^e-14^e eeuw werden kaden verhoogd en dijken aangelegd, waaronder de IJsseldijk. Na bedijking werd het gebied vrijgegeven voor het vestigen van nieuwe boerenbedrijven, mogelijk op terpen.⁸ De

³ Cohen et al. 2009; Makaske et al. 2008.

⁴ Makaske et al. 2008.

⁵ Hesselink 2002.

⁶ Spek op www.natuurlijk.nl/geologie/IJssel_3.htm.

⁷ Spek op www.natuurlijk.nl/geologie/IJssel_3.htm.

⁸ Janssen/Van den Hazelkamp 2007, 40.

drassige terreinen (komgronden) werden systematisch afgewaterd waardoor over het algemeen een strookvormige verkavelingspatroon is ontstaan.⁹ Buitendijkse gebieden werden als hooilanden of voor de winning van klei voor de baksteenindustrie gebruikt.

Rond 1600 had men de IJssel na enkele meanderafsnijdingen onder controle. Vanaf de 17^e eeuw nam de IJssel weer in omvang af. Dit leidde tot toenemende verzanding van de rivier. De Hanzesteden, waaronder Zutphen, kregen het hierdoor moeilijker als handelsstad.¹⁰

De ontginning van de kommen en oeverwallen ging door, met steeds betere ontwateringstechnieken. In de uiterwaarden en kommen werden griendbossen en knotbomen aangeplant om te voorzien in de vraag naar wilgentenen. Het tekort aan hout dat was ontstaan door de grootschalige houtkap in de omgeving werd opgelost door de aanleg van houtsingels om de akkerpercelen. Hierdoor werd tevens het voormalig gemeenschappelijk bezit in kavels verdeeld. De percelen werden afgezet met meidoornhagen, houtwallen en knotbomen.¹¹

Hoewel de activiteit vanaf de 17^e eeuw zoals hiervoor vermeld afnam, betekende dit niet dat de vorming van de kronkelwaarden geheel stil kwam te liggen. Op kaart 4 is voor de directe omgeving van het plangebied, maar met name voor het plangebied zelf, te zien dat de hoofdgeul van de IJssel zich nog aan het verleggen was, in dit geval in zuidelijke richting. De 'Rhijswaard' die wordt aangegeven ter hoogte van het plangebied, en die zoals de kaart vermeld opgebouwd is uit zand (kaart 4a), is in twee delen opgedeeld, waarbij beide delen zeer waarschijnlijk de kronkelwaardruggen aangeven en de scheiding tussen beide wordt ingenomen door een kronkelwaardgeul.¹² Dit gebied was ten tijde van de kartering nog niet bedijkt. In de daaropvolgende 150 jaar heeft de rivier zich ter hoogte van het plangebied nog iets verder naar het zuiden verlegd, zodat bijna het gehele plangebied op de (in kaart 4b al volledig bedijkte) kronkelwaard kwam te liggen.

Verwachting op basis van landschappelijke kenmerken

Gezien de vrij recente ontwikkeling van het deel van de kronkelwaard waar het plangebied zich op bevindt (in 1760 was het gebied nog niet bedijkt, de rivier heeft zich vanuit noordelijke richting naar de locatie zoals op kaart 4a aangegeven verplaatst) en de erosie die aan deze ontwikkeling vooraf is gegaan, is de archeologische verwachting tot aan het begin van de Nieuwe Tijd, op basis van landschappelijke kenmerken, laag.

2.2 Archeologische waarden

Uitgangspunt bij dit bureauonderzoek is het beleid van de gemeente Zevenaar. De gemeente Zevenaar beschikt over een gemeentelijke beleidskaart of "Loketkaart", vastgelegd in het "Bestemmingsplan archeologie", inclusief planregels. Volgens het bestemmingsplan heeft het plangebied een dubbelbestemming "waarde archeologie", nader aangeduid als "specifieke vorm van waarde – hoge archeologische verwachting (swr-hav)". Bij een minimale oppervlakte van het plangebied van 200 m², en een voorgenomen verstoringsdiepte van 0,5 m dient inventariserend onderzoek uitgevoerd te worden. Voor de volledigheid wordt hier vermeld dat het plangebied volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) in een zone met een lage verwachting ligt.

⁹ Provincie Gelderland 1989a en 1989b.

¹⁰ Janssen/Van den Hazelkamp 2007, 43.

¹¹ Janssen/Van den Hazelkamp 2007, 40.

¹² Rhijswaardt / Rijswaard - Rijswaard, m. (-en), plek grond (tusschen eenen dijk en eene rivier) met wilgenboomen beplant. *-ERHOUT, o. hout van zulke boomen. *...WERK, o. (-en), soort dijk; zek. vestingwerk. *...WORST, v. (-en). Calisch/Calisch 1864.

Voor de archeologische gegevens omtrent het huidige plangebied is het Archeologisch Informatiesysteem (Archis) geraadpleegd, dat alle geregistreerde archeologische monumenten, onderzoeken, waarnemingen en vondsten bevat. Archeologische monumenten zijn terreinen met een (hoge/zeer hoge) archeologische waarde, die ofwel fysiek (wettelijk en juridisch) beschermd worden, ofwel een planologische bescherming hebben waarbij in het bestemmingsplan voorschriften voor het gebruik zijn opgenomen. Archeologische waarnemingen zijn meldingen van archeologische vondsten en/of sporen van bijvoorbeeld nederzettingen, grafvelden, akkersystemen, heiligdommen, enz., die niet nader onderzocht en gewaardeerd zijn. Archeologische vondstmeldingen zijn meldingen die nog niet gecontroleerd om in het systeem te zijn opgewaardeerd tot een waarneming.

Binnen het plangebied zijn geen archeologische waarnemingen of vondsten geregistreerd. Binnen een straal van een kilometer zijn geen monumenten of vondsten geregistreerd, maar wel een aantal waarnemingen en onderzoeken. Op 200 m ten zuiden van het plangebied (op de voormalige locatie van de steenfabriek De Baarsche Pol) staat een waarneming geregistreerd die verband houdt met de resten van het kasteel van Bahr of Baer (Archis waarnemingsnr. I.354). Dit kasteel wordt in 1272 voor het eerst genoemd als Frederic van Baer van kasteel Rheden naar kasteel Baer verhuist. Het kasteel wordt in 1380 als Gelders leen vermeld; door huwelijk komt de heerlijkheid aan het geslacht Lathum. In 1494 wordt Jan III, graaf van Egmond, heer van Baer, in zijn kasteel aangevallen door hertog Karel van Gelre. Deze liet het kasteel geheel slopen. De fundamenten zouden soms bij zeer laag water te zien zijn, onduidelijk is wanneer dat voor het laatst is gebeurd.¹³ Dit is waarschijnlijk ook de reden dat het haventje dat tussen Riverparc en het vasteland is gelegen, een middelhoge verwachting op de gemeentelijke beleidskaart heeft gekregen. Naar vermeldt werd in 1897 na een brand in het woonhuis van de steenovenbaas een put gegraven waarbij men op een onderaardse gang stuitte. In 1926 zou Rijkswaterstaat bij de aanleg van een strekdam op muurresten zijn gestuit.¹⁴

Op 600 m ten westen van het plangebied staat een cluster waarnemingen vermeld, te midden van de Lathumse Plas. Het betreft hier een administratieve plaatsing van een aantal vondsten die tijdens het baggerwerk bij de aanleg van de plassen zijn gedaan. Bij deze vondsten ontbreekt dus een exacte vindplaatslocatie/context, en moeten dus als losse vondsten worden beschouwd. Waarschijnlijk betreft het (deels) vondsten die verspoeld materiaal betreffen, en waar geen archeologische verwachting ten aanzien van het plangebied aan te koppelen valt. De vondsten lopen uiteen van bijvoorbeeld een bijl van hertshoorn uit het Neolithicum/Bronstijd (waarnemingsnr. 7.272), bronzen bijl uit de Bronstijd (waarnemingsnr. 7.365), een mantelspeld uit de Midden IJzertijd (waarnemingsnr. 7.200), een bronzen haarspeld uit de Romeinse tijd (waarnemingsnr. 7.366), een koperen ring uit de Late Middeleeuwen (waarnemingsnr. 7.862), en resten van zwaarden uit de Middeleeuwen (waarnemingsnrs. 7.198, en 7.199). Opmerkelijk is dat in de overzichtspublicatie uit 1997 van J.J.H. Cornielje (burgemeester van Angerlo ten tijde van het project) een overzicht is opgenomen van de vondsten uit de zandzuigplas. Dit overzicht vermeldt vondsten van aardewerk uit de Romeinse tijd/Late Middeleeuwen en een netverzwaarder uit de Romeinse tijd/Late Middeleeuwen, die horen bij Archis waarnemingsnr. 3.247 (administratief geplaatst op circa 1.100 m ten westen van het plangebied). Maar het overzicht noemt ook enkele vondsten die niet in Archis zijn opgenomen, zoals 3 pijlpunten uit de Late Middeleeuwen/18^e eeuw, een passer (?) gemaakt van brons en zilver (datering onbekend, “waarschijnlijk na-middeleeuws”), en 2 speelschijfjes van bot uit de 11^e-13^e eeuw.^{15,16}

¹³ www.kasteleninnederland.nl.

¹⁴ www.graafschap-middeleeuwen.nl/verdwenen/kasteel-baer.html.

¹⁵ Deze vondsten waren met name te danken aan dhr. Th. Brouwer uit Lathum die de voorwerpen verzamelde tijdens zijn werk op de baggermolen (Cornielje 1997, 57-58 en 180-181).

Tenslotte op een kilometer afstand, ten zuidwesten van het plangebied, is waarneming 421.177 geregistreerd. Deze waarneming heeft betrekking op een booronderzoek uit 2008 (onderzoeksnr. 29.601), waarbij roodbakkend geglaazuurd aardewerk is aangetroffen uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd, en baksteen uit de Romeinse tijd/Nieuwe tijd.¹⁷ Het betreft hier een locatie ten zuiden van de IJssel, achter de oude bedijking. Op grond van de bevindingen is geadviseerd een vervolgonderzoek d.m.v. een archeologische begeleiding uit te voeren; niet bekend is of dit als selectieadvies is overgenomen. Gezien de ligging van deze waarneming (achter de oude dijk, op een kilometer afstand), heeft deze waarneming verder geen invloed op de archeologische verwachting van het plangebied. Verder is op circa 400 m ten oosten van het plangebied nog een drietal onderzoeksgebieden geregistreerd, die alle drie deel uitmaken van hetzelfde onderzoek uit 2008 (onderzoeksnrs. 26.504, 26.506 en 26.508). Uit het onderzoek blijkt dat de bodem op veel plaatsen is verstoord, en er is geen verder onderzoek geadviseerd.¹⁸

Afbeelding 4 Uitsnede topografische kaart 1830-1855. Het plangebied is globaal aangegeven met een rode cirkel (Grote Historische Atlas van Nederland, deel 4 kaart 99/100).

Op basis van de landschappelijke analyse in *paragraaf 2.1* is reeds vastgesteld dat het plangebied in de erosieve stroombedding van de IJssel heeft gelegen, in 1760 in een kronkelwaard lag, en op dat moment onbedijkt gebied vormde. Het plangebied is waarschijnlijk ergens tussen 1760 en 1830-1855 bedijkt. De landschappelijke setting vanaf het moment van bedijking, tot aan de verlegging van de IJssel in 1969 is steeds min of meer gelijk gebleven (zie *afbeelding 4*).

De ontwikkeling van het plangebied op microniveau op basis van historisch kaartmateriaal is weergegeven op *kaart 4*. Op de historische kaart uit 1760 is te zien dat het plangebied deels in de IJssel, deels op het land is gelegen (*kaart 4a*). Het oostelijk gedeelte van het plangebied bevindt zich op een gedeelte dat op de kaart wordt aangeduid als “Sandt” en “Rhijswaardt”, de kronkelwaard. Er is op de noordelijke oever nog geen bedijking te zien binnen het plangebied (zoals wel elders aan de zuidzijde op de kaart is aangegeven). Op de Kadasterkaart 1811-1832 is het plangebied aangegeven als

¹⁶ Cornielje 1997, 57-58.

¹⁷ Valckx et al. 2008.

¹⁸ Stiekema 2008.

onbebouwd gebied, gelegen in de “Rhese Laag”. Hiermee wordt het gebied aangeduid dat zich ten oosten van Rheden bevindt en aan drie zijden wordt begrensd door de IJssel. Het gebied wordt op de topografische kaart 1830-1855 aangeduid met “Rhedensche Laag”. Het westelijk gedeelte wordt aangeduid later als “Westerpolder”, het noordelijk gedeelte de “Zuiderpolder”. Het Rhedense Laag blijft lang onveranderd; in de loop der jaren worden langs de IJssel enkele steenfabrieken aangelegd, waaronder de steenfabriek De Muggenwaard die ooit gedeeltelijk binnen het plangebied heeft gestaan, en een steenfabriek aan de zuidzijde van de IJssel, De Baarsche Pol. De omgeving van het plangebied veranderde echter drastisch door de maatregelen in het kader van de Rijnkanalisatie, met de verlegging van de IJssel die in 1969 werd afgerond. De grote lus die de IJssel maakte bij het Rhedense Laag werd afgesneden, en de loop van de IJssel werd rechtgetrokken om de bevaarbaarheid van de IJssel te vergroten. De Westerpolder en de Zuiderwaard in het Rhedense Laag werden door de nieuwe rivierloop gescheiden van de gemeente Rheden. Na het gereedkomen van de nieuwe loop van de rivier in 1969, werden in 1971 de gemeentegrenzen aangepast, waarbij Rheden het grondgebied moest afstaan aan de gemeente Angerlo.¹⁹ In 2005 fuseerde deze gemeente met de gemeente Zevenaar. Op de topografische kaarten van 1901/1921, 1977 en 1986 (resp. kaart 4b, c en d) is de riviervverlegging uiteraard nog niet aangegeven. Op deze kaarten zijn beide steenfabrieken goed zichtbaar, waarbij ook zichtbaar is dat de steenfabriek binnen het plangebied minstens 2 bouwfasen heeft gekend. Op de topografische kaart van 1995 is het huidige Riverparc in aanbouw te zien. Op de topografische kaart van 2006 is het plangebied met de huidige bebouwing zichtbaar (kaart 4e). Riverparc is nu zichtbaar als een schiereiland, over de oude IJsselloop verbonden met het “vasteland”. Rondom Riverparc ligt nu water, de Westerplas. De situatie voorafgaand, en tijdens de aanleg van Riverparc is vastgelegd op een aantal luchtfoto's. Afbeelding 5 toont het plangebied in 1977, voorafgaand aan de aanleg. Afbeelding 6 toont de situatie ten tijde van de aanleg van Het Rhederlaag in 1988, en afbeelding 7 toont tenslotte de situatie in 1996 met de huidige vorm van het Riverparc, met de eerste bebouwing.

Afbeelding 5 Luchtfoto uit 1977, voorafgaand aan de aanleg van het Riverparc (Cornielje 1997, afbeelding 8.9).

¹⁹ www.rhederlaag.nl.

Afbeelding 6 Luchtfoto uit 1988, tijdens de aanleg van het Riverparc. De dam over de IJssel is reeds aangelegd; ten noorden van het plangebied is een doorgraving aangelegd (Cornielje 1997, afbeelding 8.16).

Afbeelding 7 Luchtfoto uit 1996, tijdens de aanleg van het Riverparc. Het Riverparc heeft de huidige vorm. Het receptiegebouw is reeds aangelegd bij de toegang tot het park (Cornielje 1997, afbeelding 8.17).

2.3 Versturende bodemingrepen in het verleden

Bij het Bodemloket staat het bedrijfsgebouw in het oostelijk deel van het plangebied geregistreerd als: “Muggenwaard 20, afvalinzamelingsbedrijf”, met als opmerking “potentieel urgent”. Ten zuiden van het plangebied, tussen het plangebied en de N338 Rivierweg staat nog de oude baksteenfabriek

geregistreerd.²⁰ Verdere bekende verstoringen houden verband met de binnen het plangebied aanwezige bebouwing.

2.4 Archeologische verwachting

Volgens de gemeentelijke archeologische beleidskaart ligt het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachting. Op de archeologische beleidskaart is te zien dat de oude dijken en andere hooggelegen gebieden langs de IJssel eveneens een dergelijke hoge verwachting hebben. Het is echter opmerkelijk dat ook de kunstmatig aangelegde toegang naar Riverparc (waarbij de IJssel is gedempt) als een gebied met een hoge verwachting is aangegeven, net als de noordzijde van Riverparc waar eens een grote doorgraving heeft plaatsgevonden. Het lijkt er dan ook op dat het plangebied (en Riverparc als geheel) een hoge verwachting op de beleidskaart toebedeeld hebben gekregen, louter vanwege de huidige relatief hoge ligging, ongeacht of deze al dan niet kunstmatig tot stand is gekomen.

Op basis van historisch kaartmateriaal is vast komen te staan dat het plangebied in ieder geval nog in 1760 in de erosieve loop van de IJssel heeft gelegen. De diverse archeologische waarnemingen die in de directe omgeving van het plangebied zijn geregistreerd zijn grotendeels afkomstig van baggerwerkzaamheden; een concrete locatie en context ontbreekt. Deze waarnemingen moeten als losse vondsten worden beschouwd die geen invloed hebben op de archeologische verwachting van het huidige plangebied. De waarneming die wel aan een min of meer concrete locatie en archeologisch complextype te koppelen is, is de waarneming I.354, met betrekking tot de resten van het kasteel Baer of Bahr, gesloopt in 1494. Hoewel het niet uit te sluiten is dat zich ooit sporen met betrekking tot het kasteelcomplex tot binnen de grenzen van het plangebied hebben bevonden, is het de vraag wat de huidige aard en conservering van deze sporen zou kunnen zijn, gezien het feit dat het kasteel grondig is gesloopt, en bovendien (deels) in de loop van de IJssel heeft gelegen.

De huidige hoge ligging van het plangebied is te danken aan de bedijking die tussen 1760-1830 heeft plaatsgevonden. Nadat het plangebied is bedijkt, hebben binnen het plangebied nog diverse verstorende activiteiten plaatsgevonden die verband houden met de bouw (en nadien sloop) van de steenfabriek, en de huidige bebouwing in het zuidwesten en oosten. De ondergrond (d.w.z. het dijklichaam) is derhalve waarschijnlijk behoorlijk verrommeld. Verder is het gezien de huidige hoge ligging (zoals zichtbaar op de foto *afbeelding 3*) bovendien de vraag of de mogelijke onderkeldering van de geplande woningen nog eventueel aanwezige archeologisch lagen zal bereiken.

Op basis van dit bureauonderzoek is het dan ook zeer onwaarschijnlijk dat zich binnen het plangebied mogelijk nog waardevolle archeologische resten bevinden. Vestigia BV *Archeologie & Cultuurhistorie* adviseert dan ook om de archeologische verwachting bij te stellen naar laag. Vestigia BV adviseert derhalve geen nader archeologisch onderzoek en ziet geen bezwaar in de voortgang van de bouwplannen. Gezien het nooit volledig is uit te sluiten dat tijdens eventueel grondverzet een 'toevalsvondst' wordt gedaan, is het wenselijk de uitvoerder van dit grondwerk te wijzen op de plicht om hiervan zo spoedig mogelijk melding te doen bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.²¹ In zeer uitzonderlijke gevallen kan de Minister, indien noodzakelijk, het werk voor enige tijd stilleggen zodat onderzoek verricht kan worden. Schade toegebracht door de vertraging zal naar redelijkheid worden vergoed (monumentenwet 1988 Wamz artikel 53, 56-8).

²⁰ www.bodemloket.nl, geraadpleegd op 11 april 2011.

²¹ p/a Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Postbus 1600, 3800 BP Amersfoort (tel. 033 42 17 421).

Literatuur

- Calisch, I.M./N.S. Calisch, 1864:** *Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal*. H.C.A. Campagne, Tiel.
- Cohen, K.M./E. Stouthamer/W.Z. Hoek/H.J.A. Berendsen/H.F.J. Kempen, 2009:** *Zand in Banen, Zanddieptekaarten van het Rivierengebied en het IJsseldal in de provincies Gelderland en Overijssel*, Arnhem (Provincie Gelderland)
- Cornielje, J.J.H. 1997:** *Het Rhederlaag. Een creatie. Bestuur en beleid in verscheidenheid*, Wijchen.
- Hesselink, A.W., 2002:** *History makes a River: morphological changes and human interference in the Rhine, The Netherlands*, Utrecht (Netherlands Geographical Studies 292).
- Lange, G.W. de/J.A.M. ten Cate, 1985:** *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, Blad 40 Arnhem*, Wageningen/Haarlem (Stiboka/RGD).
- Leenen, W., 1760:** *Caart figuratief van de situatie van de rivier den IJssel met de daarin geleegene cribben en ander rhijswerken..*, s.l.
- Makaske, B./G.J. Maas/D.G. van Smeerdijk, 2008:** The age and origin of the Gelderse IJssel, *Netherlands Journal of Geosciences*, 87-4, 323-337.
- Stiekema, M. 2008:** *Giesbeek – Uitmeentsestraat; plangebied short-golfbaan (gem. Zevenaar). Een bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*, Amersfoort (ADC rapport 1349).
- Valckx, L.F.M./S.M. Koeman/D.T.P. Hagens 2008:** *Banddijk 33 te Lathum*, Doetinchem (Synthegra rapport S083210).

Atlassen

- Grote Historische Atlas van Nederland, deel 3 Oost-Nederland 1830-1855.

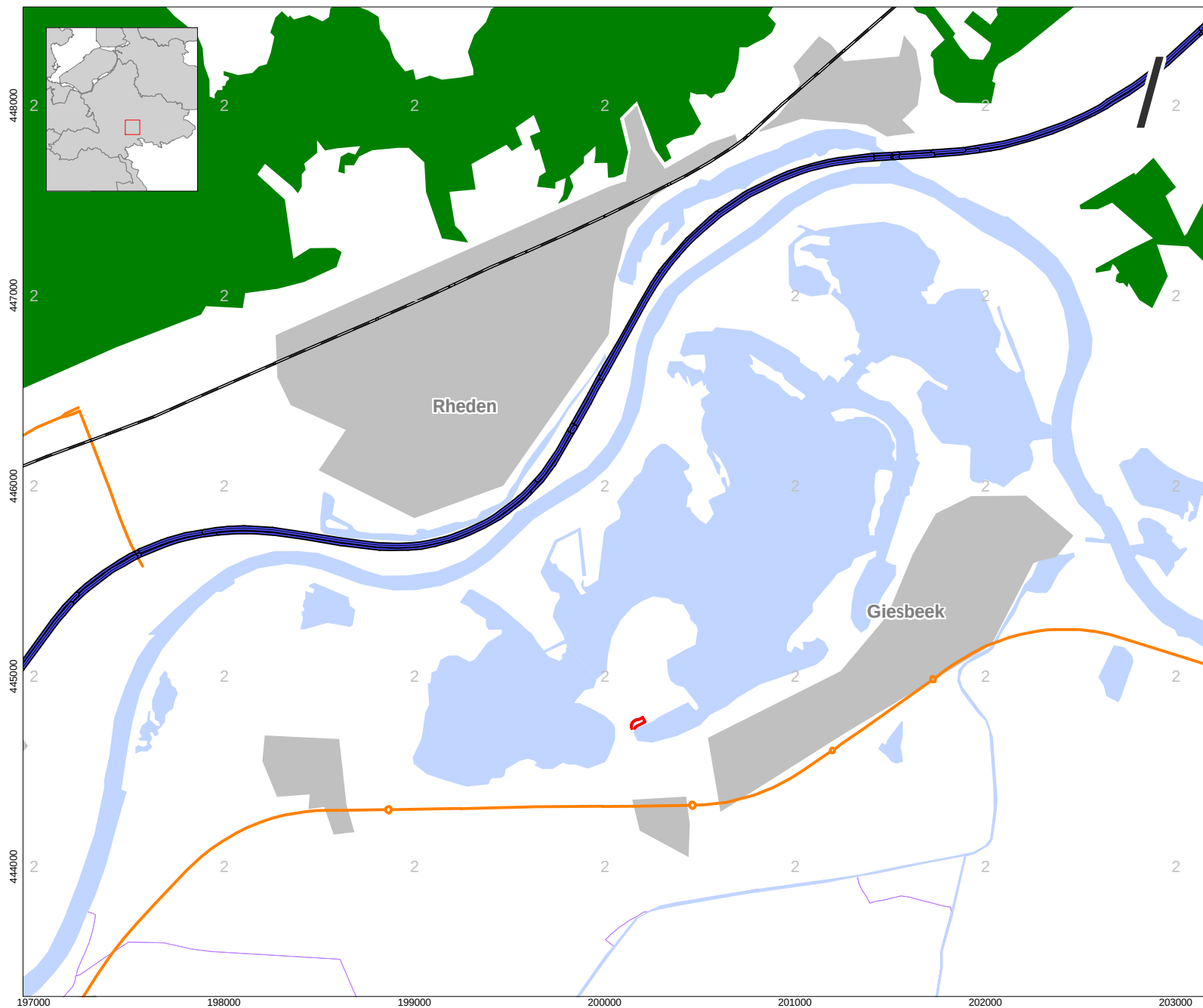
Digitale bronnen

- Archeologisch Informatiesysteem (Archis): <http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.html>.
- Bodemloket: www.bodemloket.nl.
- Nederlandse Middeleeuwse Kastelen: www.kasteleninnederland.nl.
- De Graafschap in de Middeleeuwen: www.graafschap-middeleeuwen.nl/verdwenen/kasteel-baer.html.
- Rhederlaag: www.rhederlaag.nl.

Afbeeldingen en bijlagen

Afbeelding 1:	Ligging plangebied
Afbeelding 2:	Geomorfologie
Afbeelding 3:	Gemeentelijke archeologische beleidskaart
Afbeelding 4:	Historisch kaartmateriaal
Bijlage 1:	Overzicht van archeologische en geologische perioden
Bijlage 2:	Toelichting Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek
Bijlage 3:	Uitdraai Archisgegevens

KAART 1 - LIGGING PLANGEBIED

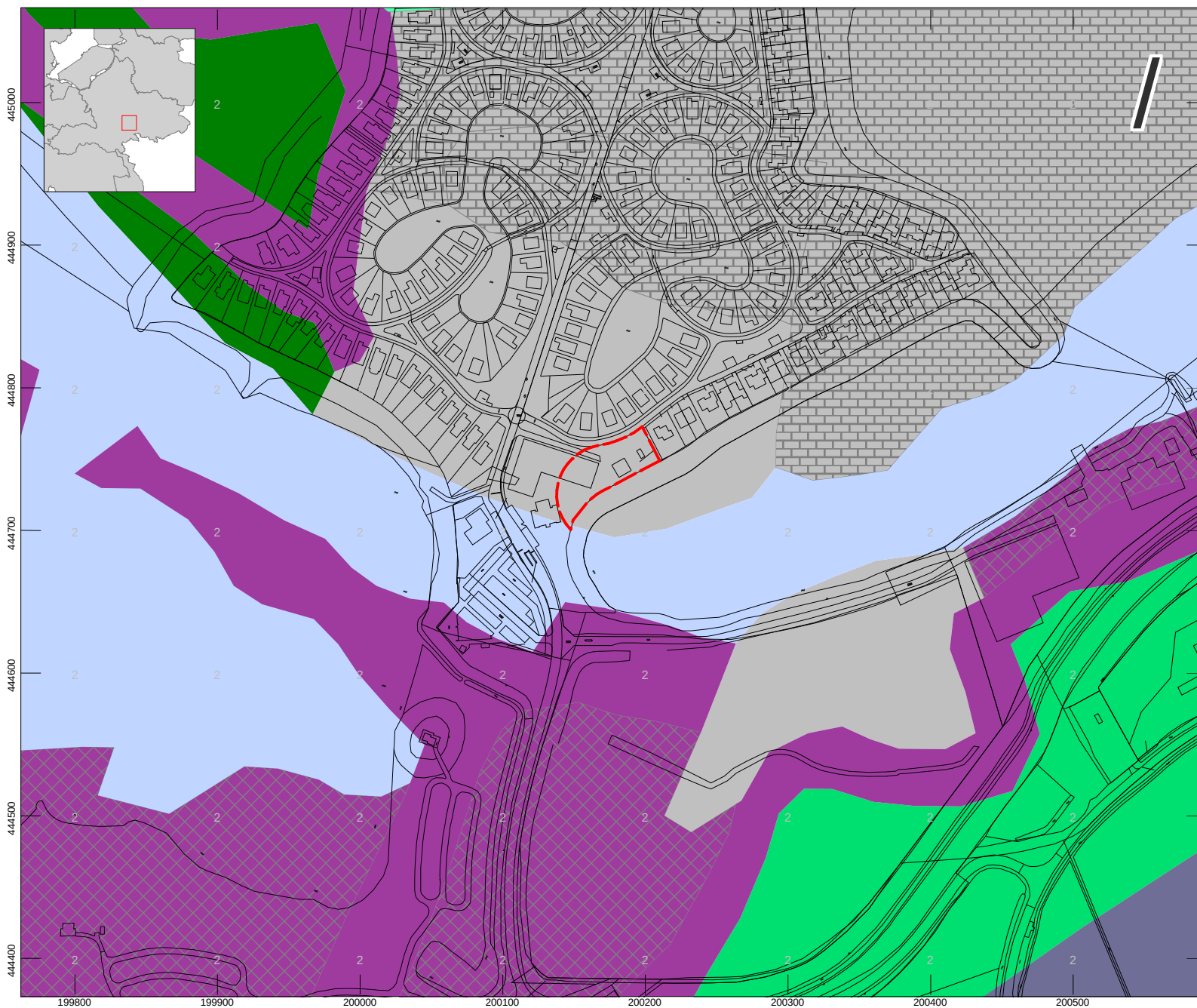
LEGENDA

- Grens plangebied
- Bebouwd gebied
- Bos
- Water
- Gemeentegrenzen
- Snelwegen
- Hoofdwegen (N-wegen)
- Spoorwegen

Project: V10-2070: Riverparc Lathum
 Rapport: V897 versie 1.0
 Datum: april 2011
 Bron: Map data (c) OpenStreetMap (and contributors, CC-BY-SA)

Tekenaar: RS
 Schaal: 1:30.000 / A4

KAART 2 - GEOMORFOLOGIE

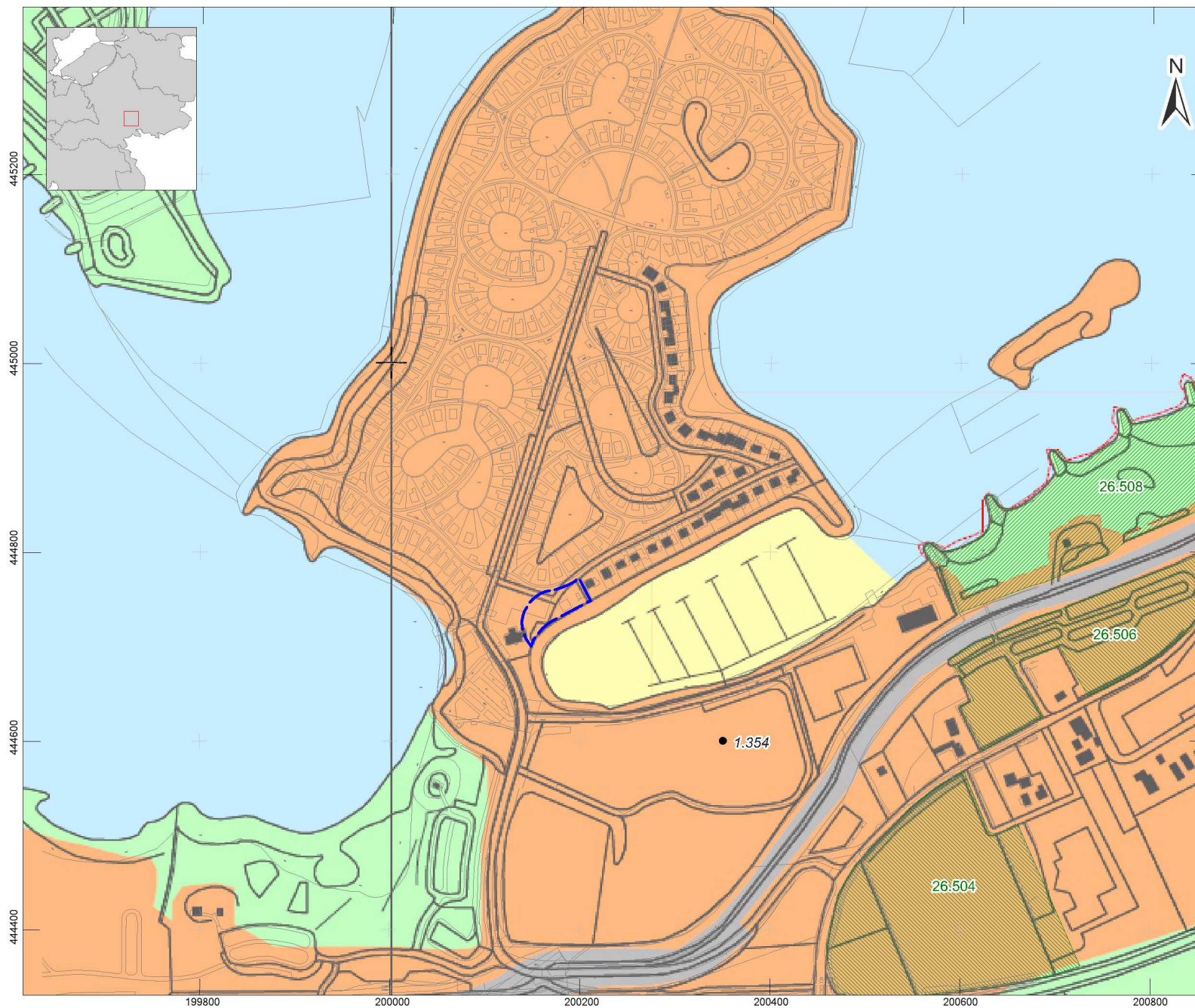
LEGENDA

- Grens plangebied
- Topografie (GBKN)
- Rivierkomvlakte
- Laaggelegen vlakte in uiterwaard
- Rivieroeverwal
- Bebouwd / niet gekarteerd
- Dijk
- Opgehoogd / opgespoten terrein
- Afgraving

Project: V10-2070: Riverparc Lathum
Rapport: V897 versie 1.0
Datum: april 2011
Bron: Map data (c) OpenStreetMap (and contributors, CC-BY-SA)
De Lange/Ten Cate 1985

Tekenaar: RS
Schaal: 1:4.000 / A4

KAART 3 - ARCHEOLOGIE

LEGENDA

- Grens plangebied
- Topografie (GBKN)
- Topografie (GBKN)

Archeologisch onderzoek; melding met nummer

- Archeologisch: booronderzoek
- Archeologisch: bureauonderzoek

Archeologische waarneming (met nummer)

- Archeologische waarneming

Loketkaart Archeologie - zones:

- zone met een vastgestelde hoge archeologische waarde
- zone met een hoge archeologische verwachting
- zone met een middelmatige archeologische verwachting
- zone met een lage archeologische verwachting
- zone met een onbekende archeologische verwachting
- oppervlaktewater
- zone met een middelmatige archeologische verwachting
- archeologische onderzoeksgebieden

Project: V10-2070: Riverparc Lathum
 Rapport: V897 versie 1.0
 Datum: april 2011
 Bron: Gemeente Zevenaar
 GBKN,
 auteursrechten voorbehouden

Tekenaar: RS
 Schaal: 1:6.000 / A4

0 200m

KAART 4 - ONTWIKKELING VANAF 1760

LEGENDA

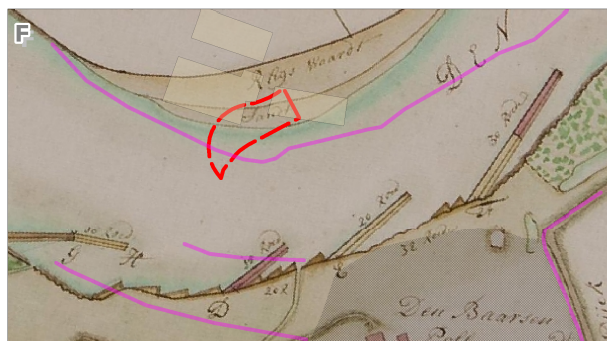
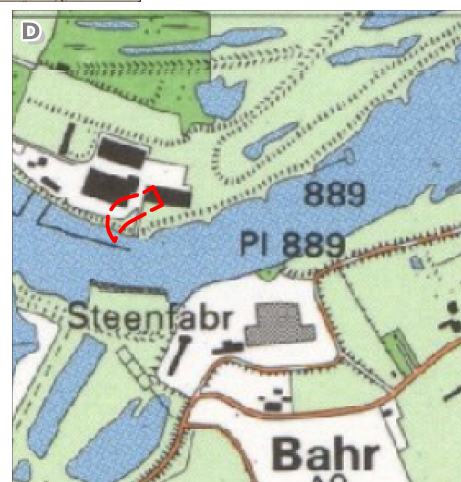
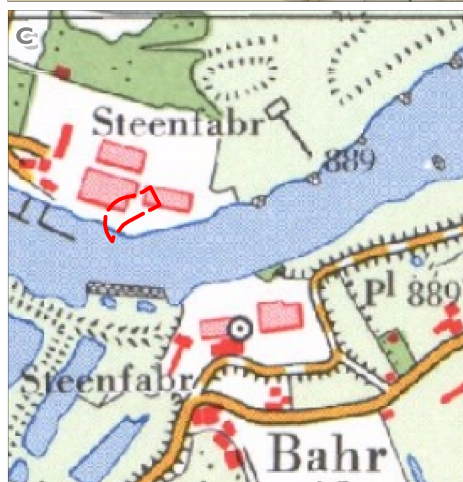
Grens plangebied

aanvullingen kaart 4f:

Bebouwing 1986

Ophoging Steenfabriek

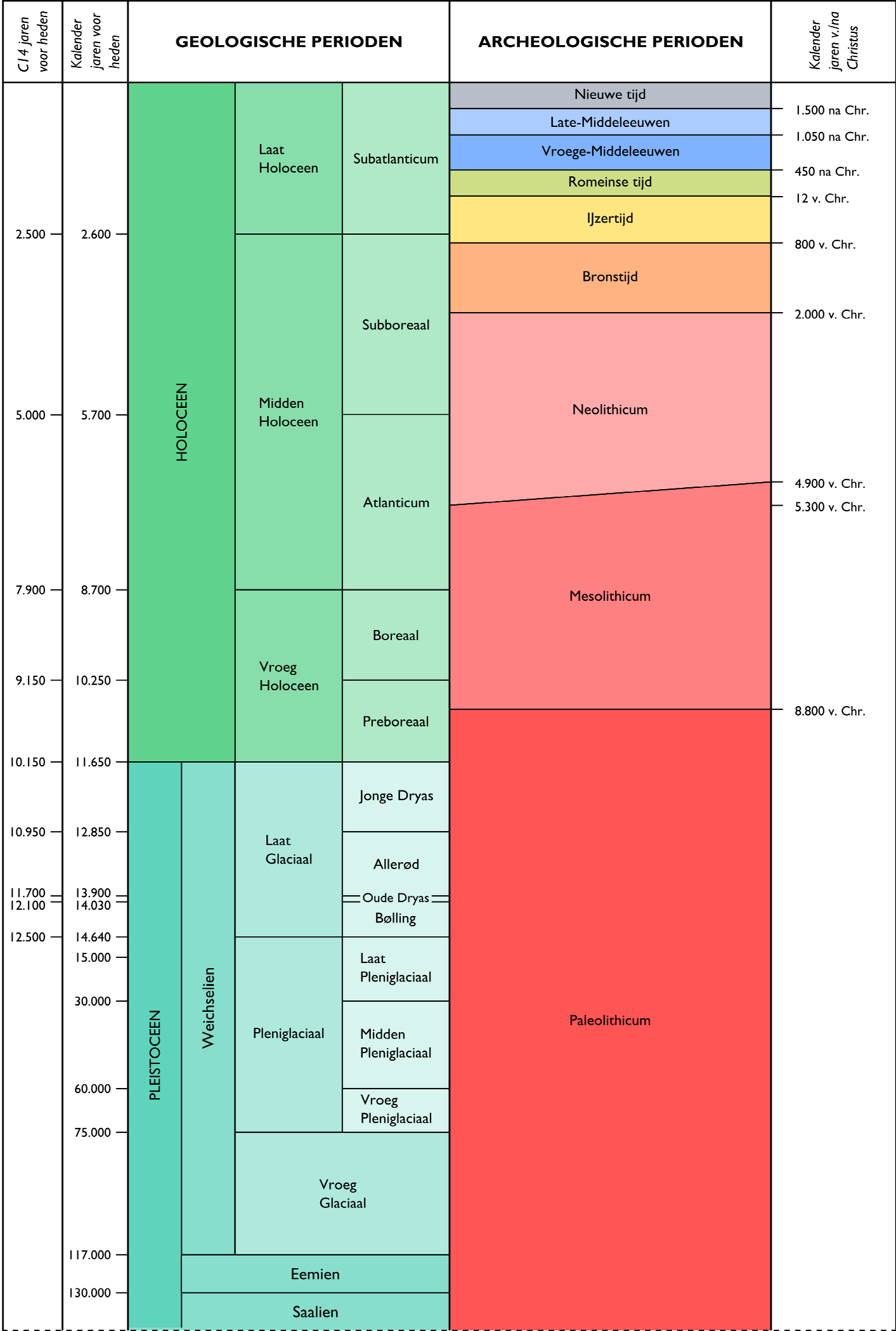
Dijken 1986

- A. 1760
- B. 1903/1921
- C. 1977
- D. 1986
- E. 2006
- F. 1760; aanvullingen 1986

Project: V10-2070: Riverparc Lathum
 Rapport: V897 versie 1.0
 Datum: april 2011
 Bron: Leenen 1760 (Gelders Archief);
 Topografische Dienst/Kadaster,
 1921 / 1977 / 1986 / 2006

Tekenaar: RS
 Schaal: (A4)
 A: 1:6.000
 B/C/D/E: 1:10.000
 F: 1:6.000

C14 ouderdommen en gekalibreerde ouderdommen van het Holoceen volgens Van Geel et al. (1980/1981). C14 ouderdom van het Laat Glaciaal volgens Hoek (2001/2008) en gekalibreerde ouderdommen van het Laat Glaciaal volgens Rasmussen et al. (2006). Overige pleistocene chronostratigrafie volgens Westerhoff et al. (2003). Archeologische perioden van de prehistorie volgens Louwe Kooijmans et al. (2005) en overige archeologische perioden volgens Archis.

Bijlage 2: Toelichting archeologisch proces

Bureauonderzoek

(KNA 3.2 Deel II Protocol 4002)

Het doel van een bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen een omschreven gebied. Het resultaat is een standaardrapport met een gespecificeerde archeologische verwachting, op basis waarvan een beslissing genomen kan worden ten aanzien van (eventueel) vervolgonderzoek.

Het rapport bevat, waar mogelijk, gegevens over aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden en aardwetenschappelijke eigenschappen (LS02 t/m LS04). Afhankelijk van de omvang van de toekomstige (planologische) ingreep en werkzaamheden, de aard van de aanleiding tot het bureauonderzoek en de vraagstelling (LS01), zullen aanvullende gegevens moeten worden verzameld. Hierbij blijft de doelstelling van het bureauonderzoek (het komen tot een gespecificeerde verwachting) overeind (LS05). Ten aanzien van archeologisch onderzoek in de bebouwde omgeving kunnen ondergrondse bouwhistorische waarden aangetast worden. Het is daarom wenselijk om ook in het archeologisch bureauonderzoek aandacht te schenken aan de bebouwde omgeving en het voorkomen van ondergrondse bouwhistorische waarden, en zo een gespecificeerde verwachting op te stellen op basis van alle cultuurhistorische waarden in het onderzoeksgebied. Vervolgens wordt het rapport opgesteld (LS06) en de gegevens aangeleverd bij Archis, waarna het proces kan worden afgesloten. Daarnaast dient de digitale documentatie binnen twee jaar na afronding van het standaardrapport overgedragen te worden aan het e-Depot (www.edna.nl) (DS05).

Het bureauonderzoek geldt als onderbouwing voor het door Vestigia BV *Archeologie & Cultuurhistorie* opgestelde advies. Dit advies gaat nader in op de eventuele risico's en benodigde vervolgstappen bij de verdere ruimtelijke ontwikkeling. Uit het advies kan volgen dat het archeologische verwachtingsmodel nader in het veld getoetst dient te worden. Dit kan door middel van een Inventariserend Veldonderzoek Overig (booronderzoek) en/of een Inventariserend Proefsleuvenonderzoek. Dit veldonderzoek leidt of tot vrijgave van het onderzoeksgebied of tot een advies voor behoud van de vindplaats en indien niet mogelijk nader archeologisch onderzoek. Indien fysiek behoud niet mogelijk is, dient een opgraving of archeologische begeleiding uitgevoerd te worden.

Voor een Inventariserend Veldonderzoek Overig is een Plan van Aanpak vereist, dat 10 dagen van te voren ter inzage dient te liggen bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Voor de andere typen archeologisch onderzoek dient eerst een Programma van Eisen opgesteld te worden. Dit Programma van Eisen dient goedgekeurd te worden door het bevoegd gezag (meestal de betreffende gemeente). Vestigia is bevoegd om het gehele archeologische proces te doorlopen.

Het is aan het bevoegd gezag om uiteindelijk te beslissen of na het bureauonderzoek nog andere archeologische werkzaamheden verricht dienen te worden. Het advies uitgebracht door Vestigia kan daarbij een belangrijke rol spelen en als zodanig ingebracht worden bij bestemmingsplanontwerpen of –wijzigingen en aanvragen voor bouwvergunningen. Indien gewenst, draagt Vestigia zorg voor een adequate afstemming van de resultaten met de betrokken gemeentelijke afdelingen. Op deze wijze wordt voorkomen dat in een later stadium discussie ontstaat over de gemaakte analyses.

Inventariserend Veldonderzoek

(KNA 3.2 Deel II Protocol 4003)

Het doel van inventariserend veldonderzoek (IVO) is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting door middel van waarnemingen in het veld, waarbij (extra) informatie wordt verkregen over bekende en/of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied. Dit omvat de aan- of afwezigheid, de aard, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden. Het resultaat van een IVO is een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden (SP02, VS02 t/m VS07, DS01 t/m DS05). Dit betekent dat de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau waarop deze beslissing gefundeerd genomen kan worden.

Vestigia brengt naar aanleiding van het veldonderzoek een gespecificeerd advies uit, op basis waarvan het bevoegd gezag een besluit kan nemen over de wijziging in het bestemmingsplan van het onderzoeksgebied en eventueel nog te nemen vervolgstappen in het onderzoek.

Bij het IVO kan een onderscheid aangebracht worden in een verkennende, karterende en waarderende fase: **De verkennende fase** heeft tot doel inzicht te krijgen in de gaafheid van vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Het doel is kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor de volgende fasen van onderzoek. **De karterende fase** heeft tot doel het onderzoeksterrein systematisch te onderzoeken op de aanwezigheid van vondsten en/of sporen. **De waarderende fase** heeft tot doel het waarnemingsnet te verdichten om de aard, omvang, datering, gaafheid, conservering en inhoudelijke kwaliteit van de archeologische resten vast te stellen.

Cruciaal voor de uitvoering van het IVO is de keuze voor een bepaalde onderzoeksmethode, waarmee de gespecificeerde archeologische verwachting, gesteld in het bureauonderzoeksrapport getoetst kan worden in het veld. Dit dient in een Plan van Aanpak duidelijk gemaakt te worden (VS01, SP01). Als eisen gelden een verantwoording van alle gebruikte informatie, waarop de keuze gebaseerd wordt en een beschrijving van de veronderstelde kenmerken van de verwachte archeologische vindplaatsen m.b.t. diepteligging, omvang, archeologische indicatoren, ruimtelijke verdelingen binnen de vindplaats, artefacten. Boor- en proefsleuvenonderzoek zijn op dit moment de enige karterende methoden voor het opsporen van (niet-zichtbare) sites buiten de historische kern die breed inzetbaar zijn. Andere prospectietechnieken zijn alleen in specifieke omstandigheden toepasbaar (bv. grondradar). Daarnaast kan de oppervlaktekartering een bijzonder waardevolle aanvulling zijn op een boor- of proefsleuvenonderzoek, met name daar waar (plaatselijk) sprake is van het aanploegen van vondstlagen of de aanwezigheid van molshopen en geschoonde sloten. Booronderzoek is een geschikte prospectietechniek voor het opsporen van sites die zich kenmerken door een archeologische laag of een vondststrooiing met een voldoende hoge dichtheid. Indien een op te sporen site zich kenmerkt door een lage vondstdichtheid (< 40 vondsten/m²) is booronderzoek minder geschikt en kan een proefsleuvenonderzoek een betere methode zijn. Voor details naar verschillende boormethoden wordt verwezen naar de KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek deel Karterend booronderzoek.

Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie is bevoegd tot het doen van alle fasen van booronderzoek. Ten aanzien van de rapportage en aanleveringseisen tot deponering gelden dezelfde eisen als bij een bureauonderzoek met het verschil dat eventueel vondstmateriaal (vondsten, monsters) binnen twee jaar na afronding van het veldwerk conform de eisen van het depot bij het aangewezen depot wordt aangeleverd (DS01 t/m DS05).

Bijlage 3: Uitdraai Archis-gegevens

Uitgebreide Rapportage Onderzoeksmeldingen

Onderzoeksmelding: 26504 **Kaartblad:** 40E **Coördinaten:** 200583 / 444424
Naam onderzoek:
Toponiem: Uitmeentsestraat (ongenummerd) zuidelijk terreindeel
Plaats: Lathum
Gemeente: Zevenaar
Provincie: Gelderland
Type onderzoek: Archeologisch: booronderzoek
Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten
Projectleider: Stiekema
Opdrachtgever: Particulier
Bevoegd gezag: Gemeente
Aanmelding: 23-01-2008 **Aanvang:** 29-01-2008 **Geschatte duur:** 2
Motief: Overige grondwerkzaamheden
Ingevoerd door/op: mstie / 23-01-2008

Onderzoek bij deze melding

Onderzoeksnummer: 21761 **Type onderzoek:** Archeologisch: booronderzoek
Diepte onderzoek: 420 **Aantal putten:** **Aantal boringen:** 21
Gereedmelding: 24-06-2008
Ingevoerd door /op: mstie / 24-06-2008

Selectieadvies

ADC ArcheoProjecten adviseert om in het plangebied geen aanvullend archeologisch onderzoek uit te voeren. Wat betreft de archeologie is er geen belemmering om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Uitgebreide Rapportage Onderzoeksmeldingen

Onderzoeksmelding: 26506 **Kaartblad:** 40E **Coördinaten:** 200739 / 444709
Naam onderzoek:
Toponiem: Uitmeentsestraat (ongenummerd) middelste terreindeel
Plaats: Lathum
Gemeente: Zevenaar
Provincie: Gelderland
Type onderzoek: Archeologisch: booronderzoek
Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten
Projectleider: Stiekema
Opdrachtgever: Particulier
Bevoegd gezag: Gemeente
Aanmelding: 23-01-2008 **Aanvang:** 29-01-2008 **Geschatte duur:** 2
Motief: Overige grondwerkzaamheden
Ingevoerd door/op: mstie / 23-01-2008

Onderzoek bij deze melding

Onderzoeksnummer: 21759 **Type onderzoek:** Archeologisch: booronderzoek
Diepte onderzoek: 420 **Aantal putten:** **Aantal boringen:** 19
Gereedmelding: 24-06-2008
Ingevoerd door /op: mstie / 24-06-2008

Selectieadvies

ADC ArcheoProjecten adviseert om in het plangebied geen aanvullend archeologisch onderzoek uit te voeren. Wat betreft de archeologie is er geen belemmering om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Uitgebreide Rapportage Onderzoeksmeldingen

Onderzoeksmelding: 26508 **Kaartblad:** 40E **Coördinaten:** 200780 / 444868
Naam onderzoek:
Toponiem: Uitmeentsestraat (ongenummerd) noordelijk terreindeel
Plaats: Lathum
Gemeente: Zevenaar
Provincie: Gelderland
Type onderzoek: Archeologisch: bureauonderzoek
Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten
Projectleider: Stiekema
Opdrachtgever: Particulier
Bevoegd gezag: Gemeente
Aanmelding: 23-01-2008 **Aanvang:** 29-01-2008 **Geschatte duur:** 2
Motief: Overige grondwerkzaamheden
Ingevoerd door/op: mstie / 23-01-2008

Onderzoek bij deze melding

Onderzoeksnummer: 21758 **Type onderzoek:** Archeologisch: bureauonderzoek
Diepte onderzoek: **Aantal putten:** **Aantal boringen:**
Gereedmelding: 24-06-2008
Ingevoerd door /op: mstie / 24-06-2008

Selectieadvies

ADC ArcheoProjecten adviseert om in het plangebied geen aanvullend archeologisch onderzoek uit te voeren. Wat betreft de archeologie is er geen belemmering om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Uitgebreide Rapportage Onderzoeksmeldingen

Onderzoeksmelding: 29601 **Kaartblad:** 40B **Coördinaten:** 199424 / 444106
Naam onderzoek:
Toponiem: Bandijk 33
Plaats: Lathum
Gemeente: Zevenaar
Provincie: Gelderland
Type onderzoek: Archeologisch: bureauonderzoek
Uitvoerder: Synthegra BV
Projectleider: Kremer
Opdrachtgever: Niet van toepassing
Bevoegd gezag: Niet van toepassing
Aanmelding: 01-07-2008 **Aanvang:** 11-07-2008 **Geschatte duur:** 1
Motief: Bouwwerkzaamheden
Ingevoerd door/op: eromp / 01-07-2008

Toelichting

bureauonderzoek en eventueel een booronderzoek

Onderzoek bij deze melding

Onderzoeksnummer: 27325 **Type onderzoek:** Archeologisch: booronderzoek
Diepte onderzoek: **Aantal putten:** **Aantal boringen:**
Gereedmelding: 18-08-2009
Ingevoerd door /op: diepe / 18-08-2009

Selectieadvies

Op grond van de resultaten van het onderzoek wordt voor het plangebied vervolgonderzoek geadviseerd.

Uitgebreide Rapportage Onderzoeksmeldingen

Onderzoeksmelding: 46336

Kaartblad: 40E

Coördinaten: 200158 / 444727

Naam onderzoek:

Toponiem:

Plaats: Lathum

Gemeente: Zevenaar

Provincie: Gelderland

Type onderzoek: Archeologisch: bureauonderzoek

Uitvoerder: Vestigia BV

Projectleider: Heeringen, van

Opdrachtgever: Niet van toepassing

Bevoegd gezag: Niet van toepassing

Aanmelding: 19-04-2011

Aanvang: 19-04-2011

Geschatte duur: 5

Motief: Bouwwerkzaamheden

Ingevoerd door/op: weerh / 19-04-2011

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	1354	Vondstmelding:		Extern nr:	
Objectcode:	40EN-18			Onderzoeksmelding:	
Coördinaten:	200350 / 444600				
Toponiem:	BAHR				
Plaats:	Bahr en Lathum				
Gemeente:	Zevenaar				
Provincie:	Gelderland				
Vinder/datum:	Onbekend / 9999				
Invoerder/datum:	Particulier / 02-04-1967				
Beschrijver/datum:	Broek, van den / 07-11-1975				
Verwerving:	Onbekend	Geomorfologie:	Onbekend		
Grondgebruik:	Bebouwing/erf/weg/kerkhof	NAP maaiveld:	+ 10		

Beschrijving

DE RESTEN VAN HET KASTEEL BAERRCC: DOCUMENTATIERCC: TIJL,WIJ VAN KALME STROMEN EN VERRE STRANDEN 1938

Vondsten

Complex:	Kasteel	Cultuur:	Niet van toepassing
Aantal:	9999	Toestand:	N.v.t.
Materiaal:	Steen		
Code algemeen:	Fundering	Begindatering:	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:			

Complex:	Kasteel	Cultuur:	Onbekend
Aantal:	1	Toestand:	Compleet
Materiaal:	Steen		
Code algemeen:	Vuurwapen (onderdeel)	Begindatering:	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Code specifiek:	kogel/projectiel (rond of met punt)	Einddatering:	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:			

Complex:	Kasteel	Cultuur:	Onbekend
Aantal:	1	Toestand:	N.v.t.
Materiaal:	Niet van toepassing		
Code algemeen:	Waterput/waterreservoir	Begindatering:	Middeleeuwen vroeg B: 525 - 725 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	Middeleeuwen vroeg B: 525 - 725 nC
Toelichting:			

Complex:	Kasteel	Cultuur:	Onbekend
Aantal:	4	Toestand:	Onbekend
Materiaal:	Hout/houtskool		
Code algemeen:	Paal	Begindatering:	Middeleeuwen vroeg B: 525 - 725 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	Middeleeuwen vroeg B: 525 - 725 nC
Toelichting:	ws. behorende tot brug		

Literatuur

Slichtenhorst, A. , in: Geldersche Geschiedenissen, 138

Tijl, van 1938 , in: Van kalme stromen en verre stranden

(p. 235), in: Geografische beschrijving van Gelderland

Van der Aa (p. 40), in: Aardrijkskundig woordenboek 11

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Van Dalen, A.G (p. 308), in: Gelderse historie in de Liemers

C.O.A. Baron Schimmelpenninck van der Oije 1970 Bijdrage tot de genealogie van het geslacht Van Rheden Van Bahr en het geslacht van Lathum, in: Gelre BM

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	3247	Vondstmelding:	Extern nr:
Objectcode:	40BN-28		Onderzoeksmelding:
Coördinaten:	199000 / 445000		
Toponiem:	LATHUMSE WAARD		
Plaats:	Angerlo		
Gemeente:	Zevenaar		
Provincie:	Gelderland		
Vinder/datum:	Onbekend / 9999		
Invoerder/datum:	Borman / 03-02-1976		
Beschrijver/datum:	Willems / 1985		
Verwerving:	Niet-archeologisch: onbepaald	Geomorfologie:	Onbekend
Grondgebruik:	Onbekend	NAP maaiveld:	

Beschrijving

AD 111 EN 112 ADM HIER GEPLAATST. AD 124 OOK AANGETROFFEN FOSSIELE BEENDEREN EN FOSSIELE; VERDER DIVERSE SOORTEN GESTEENTEN. Volgens Willems 1985 zijn de netverzwarings hergebruikte Romeinse tegulae.

Vondsten

Complex:	Onbekend	Cultuur:	Niet van toepassing
Aantal:	9999	Toestand:	Fragment
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Aardewerk, onbepaald	Beginndatering:	Romeinse tijd: 12 vC - 450 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC
Toelichting:			

Complex:	Onbekend	Cultuur:	Niet van toepassing
Aantal:	9999	Toestand:	Onbekend
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Netverzwaarder/netzinker	Beginndatering:	Romeinse tijd: 12 vC - 450 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC
Toelichting:			

Collectie

Beheerder:	Gelderse Archeologische Stichting
Toelichting:	GAS INVNR 1971 12 194 TM 202

Literatuur

Willems, W.J.H. 1985 Romans and Batavians, a Regional Study in the Dutch Eastern River Area, I (pp. 7-217) (cat. nr. 199), in: Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek 31-1981

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	7198	Vondstmelding:	Extern nr:
Objectcode:	40BN-44		Onderzoeksmelding:
Coördinaten:	199500 / 444750		
Toponiem:	LATHUMSE GAT		
Plaats:	Lathum		
Gemeente:	Zevenaar		
Provincie:	Gelderland		
Vinder/datum:	Particulier / 08-1981		
Invoerder/datum:	Particulier / 03-02-1982		
Beschrijver/datum:	Hulst / 04-1982		
Verwerving:	Niet-archeologisch: baggerwerk	Geomorfologie:	Onbekend
Grondgebruik:	Water/geul/bank/plaat	NAP maaiveld:	

Beschrijving

AD 129 PUBLICATIE IN VOORBEREIDING YPEY,JWESTERHEEM.RCC: DOCUMENTATIERCC: TEKENING PUBLIKATIE

Vondsten

Complex:	Onbekend	Cultuur:	Niet van toepassing
Aantal:	1	Toestand:	Fragment
Materiaal:	IJzer		
Code algemeen:	Zwaard (onderdeel)	Begindatering:	Middeleeuwen vroeg D: 900 - 1050 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC
Toelichting:	L 710 MM INGELEGD INSCRIPTIE:..+INIOIMIOINI+.. EN .+.>-<.O.>-<.O.>-<.+		

Collectie

Beheerder:	Particulier
Toelichting:	Niets ingevuld

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	7199	Vondstmelding:	Extern nr:
Objectcode:	40BN-44		Onderzoeksmelding:
Coördinaten:	199500 / 444750		
Toponiem:	LATHUMSE GAT		
Plaats:	Lathum		
Gemeente:	Zevenaar		
Provincie:	Gelderland		
Vinder/datum:	Particulier / 08-1981		
Invoerder/datum:	Particulier / 03-02-1982		
Beschrijver/datum:	Hulst / 01-04-1982		
Verwerving:	Niet-archeologisch: baggerwerk	Geomorfologie:	Onbekend
Grondgebruik:	Water/geul/bank/plaat	NAP maaiveld:	

Beschrijving

AD 129 PUBLICATIE IN VOORBEREIDING YPEY,JWESTERHEEM.RCC: DOCUMENTATIERCC: TEKENING PUBLICATIE

Vondsten

Complex:	Onbekend	Cultuur:	Niet van toepassing
Aantal:	1	Toestand:	Fragment
Materiaal:	IJzer		
Code algemeen:	Zwaard (onderdeel)	Begindatering:	Middeleeuwen vroeg D: 900 - 1050 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC
Toelichting:	L 110 MM INLEGWERK INSCRIPTIE: ..SOMONT.. EN ..MOMIECTE..		

Collectie

Beheerder:	Particulier
Toelichting:	Niets ingevuld

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	7200	Vondstmelding:	Extern nr:
Objectcode:	40BN-44		Onderzoeksmelding:
Coördinaten:	199500 / 444750		
Toponiem:	LATHUMSE GAT		
Plaats:	Lathum		
Gemeente:	Zevenaar		
Provincie:	Gelderland		
Vinder/datum:	Particulier / 9999		
Invoerder/datum:	Particulier / 1982		
Beschrijver/datum:	Hulst / 01-01-9999		
Verwerving:	Niet-archeologisch: baggerwerk	Geomorfologie:	Onbekend
Grondgebruik:	Water/geul/bank/plaat	NAP maaiveld:	

Vondsten

Complex:	Onbekend	Cultuur:	Onbekend
Aantal:	1	Toestand:	Fragment
Materiaal:	Brons		
Code algemeen:	Fibula/mantelspeld	Beginndatering:	IJzertijd midden: 500 - 250 vC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	IJzertijd midden: 500 - 250 vC
Toelichting:	'ZES WINDINGEN MET BOVENRAADSE SPANRAAD'		

Collectie

Beheerder:	Particulier
Toelichting:	Niets ingevuld

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	7272	Vondstmelding:	Extern nr:
Objectcode:	40BN-44		Onderzoeksmelding:
Coördinaten:	199500 / 444750		
Toponiem:	LATHUMSE GAT		
Plaats:	Lathum		
Gemeente:	Zevenaar		
Provincie:	Gelderland		
Vinder/datum:	Particulier / 01-1983		
Invoerder/datum:	Particulier / 09-02-1983		
Beschrijver/datum:	Hulst / 09-02-1983		
Verwerving:	Archeologisch: (veld)kartering	Geomorfologie:	Onbekend
Grondgebruik:	Secundair/opgebrachte grond	NAP maaiveld:	

Beschrijving

AD 301 SNEDEDEEL ONTBREEKT.RCC: DOCUMENTATIERCC: FOTO TEKENING MEMO'Aan de bijl vallen de volgende punten op: Het deskundig gemaakte ovalegat; slijpsporen van pezen?, die vooral aan de bovenzijde erg duidelijk zijn; In het ovale gat bevond zich nog een houtfragment (van meidoorn). Hout is gedetermineerd door B. Meeuwis en J. van der Burgh (lab voor paleobotanie Utrecht); gewei is gedetermineerd door I. van Korfsschoten (lab voor Paleozoologie, Utrecht).

Vondsten

Complex:	Onbekend	Cultuur:	Onbekend
Aantal:	1	Toestand:	Compleet
Materiaal:	Gewei		
Code algemeen:	Bijl, doorboord	Begindatering:	Neolithicum: 5300 - 2000 vC
Code specifiek:	basisbijl	Einddatering:	Bronstijd: 2000 - 800 vC
Toelichting:	V:'GESNEDEN';'NEO ENOF BRONS'(E.D.);'HERTSHOORN REUZENHERT' (=VML EDELHERT)		

Collectie

Beheerder:	Particulier
Toelichting:	Niets ingewuld

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	7365	Vondstmelding:		Extern nr:	
Objectcode:	40BN-44			Onderzoeksmelding:	
Coördinaten:	199500 / 444750				
Toponiem:	LATHUMSE GAT				
Plaats:	Lathum				
Gemeente:	Zevenaar				
Provincie:	Gelderland				
Vinder/datum:	Particulier / 9999				
Invoerder/datum:	Particulier / 03-02-1982				
Beschrijver/datum:	Hulst / 08-03-1984				
Verwerving:	Niet-archeologisch: baggerwerk	Geomorfologie:	Onbekend		
Grondgebruik:	Water/geul/bank/plaat	NAP maaiveld:			

Beschrijving

AD 126 BRUIKLEEN AAN LIEMERS MUSEUM ZEVENAAR.
RCC: DOCUMENTATIE
RCC: TEKENING FOTO

Vondsten

Complex:	Onbekend	Cultuur:	Hilversum-cultuur
Aantal:	1	Toestand:	Compleet
Materiaal:	Brons		
Code algemeen:	Randhielbijl	Begindatering:	Bronstijd midden B: 1500 - 1100 vC
Code specifiek:	type Vlagtwedde	Einddatering:	Bronstijd midden B: 1500 - 1100 vC
Toelichting:	ZIE ARCHEOLOGISCHE KRONIEK 1988, 143 EN AFB. 2:2		

Collectie

Beheerder:	Particulier
Toelichting:	Niets ingevuld

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	7366	Vondstmelding:		Extern nr:	
Objectcode:	40BN-44			Onderzoeksmelding:	
Coördinaten:	199500 / 444750				
Toponiem:	LATHUMSE GAT				
Plaats:	Lathum				
Gemeente:	Zevenaar				
Provincie:	Gelderland				
Vinder/datum:	Particulier / 9999				
Invoerder/datum:	Particulier / 03-02-1982				
Beschrijver/datum:	Hulst / 08-03-1984				
Verwerving:	Niet-archeologisch: baggerwerk	Geomorfologie:	Onbekend		
Grondgebruik:	Water/geul/bank/plaat	NAP maaiveld:			

Beschrijving

AD 126 BRUIKLEEN AAN LIEMERS MUSEUM ZEVENAAR.RCC: DOCUMENTATIERCC: TEKENING FOTO

Vondsten

Complex:	Onbekend	Cultuur:	Niet van toepassing
Aantal:	1	Toestand:	Compleet
Materiaal:	Brons		
Code algemeen:	Haarnaald/haarpent/haarspeld/haarsieraad	Beginndatering:	Romeinse tijd laat: 270 - 450 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	Romeinse tijd laat: 270 - 450 nC
Toelichting:	'HAARPEN VERSIERD'		

Collectie

Beheerder:	Particulier
Toelichting:	Niets ingewuld

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	7862	Vondstmelding:		Extern nr:	
Objectcode:	40BN-44			Onderzoeksmelding:	
Coördinaten:	199500 / 444750				
Toponiem:	LATHUMSE GAT				
Plaats:	Lathum				
Gemeente:	Zevenaar				
Provincie:	Gelderland				
Vinder/datum:	Particulier / 1987				
Invoerder/datum:	Particulier / 23-02-1988				
Beschrijver/datum:	Hulst / 23-02-1988				
Verwerving:	Archeologisch: (veld)kartering	Geomorfologie:	Onbekend		
Grondgebruik:	Secundair/opgebrachte grond	NAP maaiveld:			

Beschrijving

AD 118 DETECTORVONDST OP STORT.RCC: DOCUMENTATIERCC: FOTO

Vondsten

Complex:	Onbekend	Cultuur:	Niet van toepassing
Aantal:	1	Toestand:	Compleet
Materiaal:	Koper		
Code algemeen:	Vingerring	Begindatering:	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:	DIAM 25 MM BREEDTE 7 MM;INSCRIPTIE MARIAMARIA (KRONIEK'88, P.158)		

Collectie

Beheerder:	Particulier
Toelichting:	Niets ingevuld

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	421177	Vondstmelding:	411855	Extern nr:	
Objectcode:	40BN-89			Onderzoeksmelding:	29601
Coördinaten:	199424 / 444106				
Toponiem:	Bandijk 33				
Plaats:	Lathum				
Gemeente:	Zevenaar				
Provincie:	Gelderland				
Vinder/datum:	Synthegra BV / 11-07-2008				
Invoerder/datum:	Marsen-Glas / 14-09-2009				
Beschrijver/datum:	Eeltink / 28-09-2008				
Verwerving:	Archeologisch: booronderzoek	Geomorfologie:	Rivierkom en rivieroeverwalMakte		
Grondgebruik:	Grasland/weideland	NAP maaiveld:			

Beschrijving

In de onderste helft van het antropogene (ophogings)pakket zijn vondsten gedaan. In boring 1 is op 2,2 m beneden maaiveld een stukje baksteen gevonden en een fragment roodbakkend aardewerk (vondst 1). Het stukje baksteen is niet heel recent en is globaal gedateerd in de periode 1200-1800. Het fragment roodbakkend aardewerk kan laatmiddeleeuws zijn en is gedateerd tussen 1300-1600 n. Chr. In boring 3 is op 2,0 m beneden maaiveld een fragment roodbakkend, loodgeglazuurd aardewerk gevonden, gedateerd in 1700-1900 (vondst 2). Afgezien van deze vondsten zijn geen andere indicatoren zoals fosfaatvlekken of houtskool gevonden, die wijzen op een oude woongrond of bewoningslaag. Toch zijn de vondsten een aanwijzing dat hier een ophogingspakket aanwezig is, waarvan de onderste lagen mogelijk dateren uit de late middeleeuwen. Mogelijk is hier sprake van een vindplaats uit de late middeleeuwen/nieuwe tijd.

Vondsten

Complex:	Onbekend	Cultuur:	Niet van toepassing
Aantal:	3	Toestand:	Fragment
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Roodbakkend geglazuurd aardewerk	Begindatering:	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	Nieuwe tijd C: 1850 - 1950
Toelichting:			

Complex:	Onbekend	Cultuur:	Niet van toepassing
Aantal:	1	Toestand:	Fragment
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Baksteen	Begindatering:	Romeinse tijd vroeg: 12 vC - 70 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	Einddatering:	Nieuwe tijd C: 1850 - 1950
Toelichting:			

Documentatie

Type:	Rapport
Beheerder:	Synthegra BV
Toelichting:	
Type:	Brief
Beheerder:	Synthegra BV
Toelichting:	

Collectie

Beheerder:	Synthegra BV
Toelichting:	na deponering bevinden de vondsten zich bij het PDB van Gelderland

Literatuur

Valckx, L.F.M., Koeman, S.M. & D.T.P. Hagens 2008 Bureauonderzoek, Bandijk 33 te Lathum, in: Synthegra BV S083210